

Mitä pikkuvalaat ovat?

Valaat, delfiinit ja pyöriäiset kuuluvat valaiden lahkoon (lat. Cetacea). Ne ovat vedessä eläviä nisäkkäitä, jotka elävät pääosin merissä ja viettävät koko elämänsä vedessä. Valaat jaetaan nykyään kahteen pääryhmään: Hetulavalaiden alalahkolla (lat. Mysticeti) ei ole hampaita, vaan sarveislevystä ovat hetulat, joilla ne siivilöivät vedestä ravintonsa. Kooltaan ne ovat yleensä hyvin suuria. Niiden lahkoon kuuluu myös maailman suurin eläin, sinivalas. Hammasvalaiden alalahkoon (lat. Odontoceti) kuuluvista lajeista useimmat ovat sen sijaan huomattavasti pienempiä ja niitä kutsutaankin pikkuvalaiksi. Niiden ravintoa ovat pääasiassa kalat ja mustekalat.

raitadelfiini
(*Stenella coeruleoalba*)

Missä pikkuvalaat elävät?

Pikkuvalaita tavataan lähes kaikissa maapallon merissä ja muutamissa joissa. Myös Pohjanmeressä, Koillis-Atlantilla ja Irlanninmeressä elää lukuisia eri lajeja. Pyöriäinen on ainoa Itämeressä elävä pikkuvalas. ASCOBANS suojelee sopimusalueen kaikkia hammasvalaiden lajeja, alalajeja ja populaatioita, kaskelettia (*Physeter macrocephalus*) lukuun ottamatta. Yleisimmät sopimusalueen valaslajit ovat:

- pyöriäinen (*Phocoena phocoena*)
- pullokuonodelfiini (*Tursiops truncatus*)
- delfiini (*Delphinus delphis*)
- valkokuonodelfiini (*Lagenorhynchus albirostris*)
- valkokuvedelfiini (*Lagenorhynchus acutus*)
- raitadelfiini (*Stenella coeruleoalba*)
- harmaadelfiini (*Grampus griseus*)
- miekkavalas (*Orcinus orca*)
- pitkäeväpallopää (*Globicephala melas*)
- pohjoisenpullokuonovalas (*Hyperoodon ampullatus*)
- muut nokkavalat (Ziphiidae).

delfiini
(*Delphinus delphis*)

Miksi pikkuvalaat ovat uhanalaisia!

Useimmat valas- ja delfiinilajit liikkuvat paljon ja seuraavat saalistaan pitkiäkin matkoja tai muuttavat vuodenaikojen mukaan lisääntymis- ja ruokailualueidensa välillä. Niitä uhkaavat ASCOBANS-alueella monet vaarat. **Sivusaaliiksi joutuminen** eli kalastusverkkoihin takertuminen on suurin uhka. Joka vuosi tuhansia pikkuvalaita hukkuu joutuessaan kalastusverkkoihin, jolloin ne eivät pääse pinnalle hengittämään. Toinen vakava ongelma, joka vaatii kansainvälisesti koordinoitua toimintaa, on **merten saastuminen**. Myrkyt, kuten raskasmetallit ja vaikeasti hajoaavat orgaaniset yhdisteet (esim. PCB:t), kulkeutuvat ravintoketjuun ja rikastuvat merinisäkkäiden elimistössä, millä on vakavat seuraukset niiden terveydelle. Laivaliikenne, teollisuustoiminta (esim. poraukset ja seismiset luotaukset), räjähdykset ja merivoimien ääniluotaimet

aiheuttavat **vedenalaista melua**. Tällainen melusaaste voi aiheuttaa käyttäytymismuutoksia, fyysisiä vaurioita ja jopa kuolemantapauksia. Kasvava laivaliikenne lisää myös alusten ja valaiden välisiä **yhteentörmäyksiä**, mikä on myös entistä suurempi huolenaihe.

Näiden uhkien laajuus ja seuraukset vaihtelevat alueittain ja lajeittain. Eräs dramaattinen esimerkki tästä on pyöriäisten määrän romahtaminen Tanskan salmissa ja keskisessä Itämeressä. Sen lisäksi, että pyöriäiskanta on 1930-luvulta alkaen voimakkaasti vähentynyt, laji

pyöriäinen
(*Phocoena phocoena*)

on pysyvästi kadonnut monista sen aikaisemman levinneisyysalueen osista. Nykyään pyöriäisiä elää enää oikeastaan vain alkuperäisen elinympäristönsä läntisimmässä kolkassa Kattegatissa ja Tanskan salmissa. Saksan, Puolan ja Ruotsin rannikolla niitä näkee vain harvoin. Erityisesti pyöriäisiä uhkaa pohjaverkkokalastus, jonka uhriksi pelkästään Pohjanmeressä joutuu sivusaaliina tuhansia yksilöitä.

Delfiini (*Delphinus delphis*) on levinnyt Atlantin Euroopan

puoleisiin osiin. Erityisesti Kelttimeressä ja Biskajanlahdessa kuolee monia eläimiä kansainvälisten kalastusalueiden nuottien ja ajoverkkojen sivusaaliina. Pullokuonodelfiini (*Tursiops truncatus*) elää usein rannikon tuntumassa, minkä vuoksi sitä uhkaa monet ihmisten aiheuttamat haitat, kuten merten saastuminen, sivusaaliiksi joutuminen ja merenalainen melu.

Ihmistoimintojen yhteisvaikutuksista merinisäkkäisiin ei ole tarkkaa tietoa. Selvää kuitenkin on, että ravinnon väheneminen, elinympäristöjen tuhoutuminen ja ilmastonmuutos ovat tuoneet lisäpaineita, joilla on haitallisia vaikutuksia valaisiin, delfiineihin ja pyöriäisiin.

miekkavalas
(*Orcinus orca*)

ASCOBANS

me suojelemme Euroopan pikkuvalaita ja delfiinejä

Mikä ASCOBANS on?

ASCOBANS on lyhenne sanoista **A**greement on the Conservation of **S**mall **C**etaceans of the **B**altic, **N**orth **E**ast **A**tlantic, **I**rish and **N**orth **S**eas, mikä tarkoittaa suomeksi Itämeren, Koillis-Atlantin, Irlanninmeren ja Pohjanmeren pikkuvalaiden suojelusopimusta. ASCOBANS-sopimus solmittiin vuonna 1991 suojelemaan Pohjan- ja Itämeren pikkuvalaita YK:n ympäristöohjelman alaisuudessa,

jolla pyritään suojelemaan luonnonvaraisia eläinlajeja (Bonnin sopimus, UNEP/CMS). Sopimusaluetta laajennettiin vuoden 2008 alussa länteen. ASCOBANSiin voivat liittyä kaikki ympärysvaltiot (eli valtiot, joiden aluevedet ulottuvat osittain sopimuksen kattamien eläinlajien levinneisyysalueelle tai joiden lipun alla purjehtii aluksia, joiden toiminta sopimusalueella vaikuttaa pikkuvalaisiin haitallisesti) sekä alueelliset taloudellisen yhdentymisen järjestöt. Monet sopimusalueen ympärysvaltiot, mutta eivät vielä kaikki, ovat liittyneet sopimukseen ja ASCOBANS laajenee jatkuvasti. Sopimusvaltiot haluavat yhdessä vähentää ihmisen aiheuttamia haitallisia vaikutuksia, kuten esimerkiksi sivusaaliiksi joutumista ja elintilan tuhoutumista, jotta pikkuvalaiden säilyminen Pohjois- ja Itämeressä, Koillis-Atlantilla ja Irlanninmeressä voidaan turvata.

Mitä ASCOBANS tekee?

Koska valaat ylittävät vaeltaessaan valtioiden rajoja, niiden tehokas suojelu on mahdollista vain kansainvälisellä yhteistyöllä. ASCOBANS edistää sopimusvaltioiden välistä tiivistä yhteistyötä, jonka avulla voidaan delfiineille ja pikkuvalaille luoda edulliset elinolosuhteet. Sopimuksen suojelu- ja hallintasuunnitelma velvoittaa sopimusvaltioita suojelemaan elinympäristöjä, vähentämään saasteita, tekemään tieteellisiä kartoituksia ja tutkimuksia sekä tiedottamaan asioista suurelle yleisölle. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ASCOBANS toimii yhteistyössä myös muiden kuin jäsenvaltioiden kanssa sekä muiden valtioidenvälisen organisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Miten ASCOBANS toimii?

Sopimuksen toteutusta tukee kolme päätoimielintä:

Osapuolikokous (MOP – Meeting of Parties)
Osapuolikokous on ASCOBANSIN päätöksentekaelin. Se kokoontuu kolmen vuoden välein analysoimaan sopimuksen toteuttamisen edistymistä sekä määrittämään seuraavan kolmivuotiskauden painopistealueet. Sopimusvaltioiden ja sopimukseen liittymättömien ympärysvaltioiden lisäksi kokoukseen voivat tarkkailijoina, ilman äänioikeutta, osallistua myös tärkeät kansalais-, alueelliset ja valtioidenväliset järjestöt

Neuvoo-antava komitea (AC – Advisory Committee)
Neuvoo-antava komitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Se neuvoo sopimusvaltioita ja sihteeristöä tieteellisissä sekä strategisissa pikkuvalaiden suojeluun liittyvissä kysymyksissä sekä muussa sopimukseen liittyvässä tärkeässä päätöksenteossa. Kukin sopimusvaltio nimittää komiteaan yhden jäsenen, joka saa tuoda komiteaan mukanaan neuvonantajia. Samoin kuin osapuolikokoukseen voi myös neuvoo-antavan komitean kokouksiin osallistua tarkkailijoita, mutta päätöksenteko-oikeus on ainoastaan mainituilla valtioiden edustajilla.

Sihteeristö

ASCOBANSIN sihteeristö on sopimuksen toteuttamista koordinoiva elin. Se vastaa hallinnollisista tehtävistä, kerää ja jakaa tietoa ja tukee sopimusvaltioita sopimuksen toteuttamisessa. Lisäksi sihteeristö valmistelee osapuolikokouksen ja neuvoo-antavan komitean kokousten asiasisällöt sekä organisoii ja toteuttaa kokoukset. Sihteeristöllä on merkittävä rooli myös tiedottamistyössä. ASCOBANSIN sihteeristö on Bonnin sopimuksen sekä muiden alueellisten sopimusten tapaan Yhdistyneiden kansakuntien alainen. Se toimii Bonnissa Saksassa.

Lisätietoja:

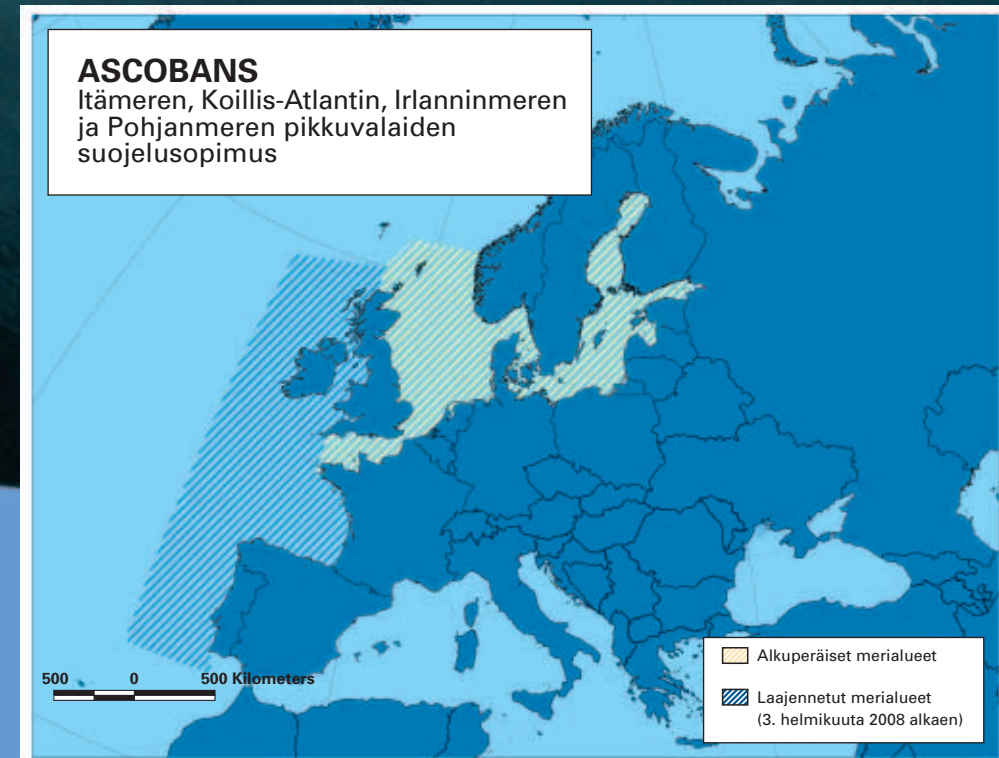
UNEP/ASCOBANS Secretariat
UN Campus
Hermann-Ehlers-Str. 10
53113 Bonn
Germany

Puhelin: +49 228 815 2416

Faksi: +49 228 815 2440

Sähköposti: ascobans@ascobans.org

Web-sivusto: www.ascobans.org

miekkavalas
(*Orcinus orca*)